

THE NECESSARY CHANGES AND TRENDS IN ESG REGULATIONS

Plamen Iliev

New Bulgarian University, Department of Economics, Bulgaria, kaviplas@abv.bg, pkiliev@nbu.bg

Abstract: The founder of the World Economic Forum, K. Schwab, in one of his latest books, proposes the thesis that the rapid advancement of new technologies, following the development of industrial revolutions, is causing the merging of the biological, digital and physical worlds, which provides many opportunities for business and society, but at the same time leads to a number of dangers. Along with increasing the efficiency of business operations, increasing profits, opening up new markets, this also applies to accounting, control and auditing on business operations, as the transformational impact of IT redefines the functions of accounting and auditing, which will lead to the development of the professions of accountants and auditors, even to significant changes in accounting, control and auditing, in digital workplaces with the help and emergence of AI. But here the question already arises whether artificial intelligence will not replace the role of the accountant and cause the disappearance of the accounting profession. All these reflections are also triggered by the new requirements for reporting ESG regulations, according to Directive (CSRD) - (EU) 2022/2464 of 14.12. 2022. But in early 2025, there were indications that the EC was likely to reduce the scope of its requirements for reporting on companies' environmental, social and governance (ESG) practices, after France first presented a formal proposal aimed at limiting the scope of the regulatory framework – the Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD).

Germany then called for limiting the scope of the directive, and this when it was clear that Europe's largest economy had shrunk for a second consecutive year in 2024, with many business leaders and lawmakers blaming regulations for the loss of competitiveness. This led to February 26, 2025, when the so-called "Omnibus" program appeared, in which the EC proposes a drastic reduction in the obligations of enterprises to collect and report costs related to ESG regulations under Directive (CSRD) - (EU) 2022/2464, as well as to monitor and limit harmful carbon emissions. With the "Omnibus" a drastic reduction in administrative obligations and excessive workload regarding the preparation of non-financial reports for financial costs is expected, as well as a reduction in "over-regulation" for business, and in my opinion, other serious concessions from the original idea for mandatory ESG regulations are expected by the end of the year.

Keywords: digitalization, accounting, information, artificial intelligence, regulations

НЕОБХОДИМИТЕ ПРОМЕНИ И ТЕНДЕНЦИИ В ESG РЕГУЛАЦИИТЕ

Пламен Илиев

Нов Български университет, Департамент „Икономика“, kaviplas@abv.bg, pkiliev@nbu.bg

Резюме: Основателят на Световният икономически форум Кл. Шваб в една от последните си книги лансира тезата, че бързото напредване на новите технологии, вследствие развитието на индустриалните революции, предизвикват сливането на биологичния, дигиталния и физическия свят, което дава много възможности, за бизнеса и обществото, но в същото време води след себе си и до редица опасности. Наред с повишаването на ефективността на бизнес операциите, увеличаване на печалбите, откриване на нови пазари, това се отнася и за счетоводството, контрола и одита върху бизнес-операциите, като трансформационно въздействие на ИТ предефинира функциите на счетоводството и одита, което ще доведе до развитие на професиите на счетоводители и одитори, дори до съществени промени в счетоводното отчитане, контрола и одита, в цифрови работни места с помощта и появата на ИИ.

Но тук вече възниква въпроса, дали изкуствения интелект няма да замени ролята на счетоводителя и да предизвика изчезване на счетоводната професия.

Всички тези размисли са предизвикани и от новите изисквания за отчитане на ESG регулациите, съгласно Директива (CSRD) - (EC) 2022/2464 от 14.12. 2022. Но в началото на 2025 се появиха индикации, че ЕК вероятно ще намали обхвата на своите изисквания за отчитане на екологичните, социалните и управленските практики (ESG) на компаниите, след като първо Франция представи официално предложение, целящо да ограничи обхвата на регулаторната рамка-Директивата за отчитане на корпоративната устойчивост (CSRD). След това и Германия призова да се ограничи обхвата на директивата, и то когато е ясно, че най-голямата икономика в Европа се е свила за втора поредна година през 2024 г., като много бизнес лидери и законодатели обвиняват регулациите за загубата на конкурентоспособност.

Така се стигна до 26 февруари 2025г., когато се появи т.нар. програма "Омнибус", в която ЕК предлага драстично намаляване на задълженията на предприятията за събиране и отчитане на разходи свързани с ESG регулации по Директива (CSRD) - (ЕС) 2022/2464, както и за наблюдение и ограничаване на вредните въглеродни емисии. С „ Омнибус“ се очаква драстично намаляване на административните задължения и прекомерната натовареност касаещи изготвянето на нефинансови отчети за финансови разходи, както и намаляване на „свръхрегулациите „ за бизнеса, като според мен до края на годината се очакват и други сериозни отстъпки от първоначалния замисъл за задължителните ESG регулации.

Ключови думи: дигитализация, счетоводство, информация, изкуствен интелект , регулации

1.ВЪВЕДЕНИЕ

В края на 2019 г., Европейската комисия прие решение, озаглавено „Европейският зелен пакт“ (наричан по-нататък „Зеления пакт“) , с което се ангажира да преразгледа разпоредбите на Директива програма 2013/34/ЕС на Европейския парламент и на Съвета, отнасящи се до отчитането на нефинансова информация.

Зеленият пакт като нова стратегия има за цел превръщането на ЕС в модерна, конкурентоспособна икономика с ефективно използване на ресурсите, без нетни емисии на парникови газове до 2050 г. Той също така има за цел опазването, съхранението и увеличаването на природния капитал, както и защитата на здравето и благосъстоянието на гражданите от свързани с околната среда рискове и въздействия.

Освен това т.н. Зелена сделка предполага да превърне Европа до 2050г. в независим континент от климатични и други изменения в съответствие с целите на подписаното в края на 2015г. в Париж, споразумение за опазване на климата. Очакванията от нея са и за запазване на биологичния живот на земята, намаляване на природното замърсяване, развитие на кръгова икономика, или значително използване на безотпадни технологии и увеличаване на конкурентоспособността.

В подкрепа на горното още през 2018 г., бе приет план за действие от ЕК, предвиждащ осигуряване на средства за устойчиво развитие, с който се цели постигане на устойчиви инвестиции на база свежи финансови потоци, водещи до постоянен и нарастващ икономически растеж, справяне с възможни рискове, поради климатични промени, използване на възобновяеми суровини и ресурси, опазване на природата, подобряване на микроклимата в организациите и осигуряване предвидимост и прозрачност в бизнеса и икономиката като цяло.

По късно, през 2022 г. свързано и с възстановяване на последствията от Ковид 19, Европейският парламент прие Директивата за отчитане на корпоративната устойчивост - CSRD , според която освен финансов отчет и годишен одитен доклад европейските компании ще правят и нефинансово ESG отчитане. През 2023 г. Европейската комисия одобри Европейски стандарти за докладване на устойчивостта, които влязоха в сила от началото на 2024 г. Това са правилата, които европейските компании ще следват в докладите си за устойчивост относно ESG. По силата на това от 2024 г. компаниите трябва да събират информация за спазването на екологичните и социалните стандарти, както и на тези в областта на управлението.

2.НЕФИНАНСОВО ОТЧИТАНЕ

Освен това вече ще се оценява потенциалната вреда, която дадена компания може да нанесе на околната среда, и обратно, как околната среда може да навреди на компанията. Събирането на ESG данни ще бъде задължително за големи компании от началото на 2025 г., но нефинансовите ESG критерии ще засегнат и по-малките компании след това. Банките вече въвеждат ESG коефициенти при отпускане на заеми и спрямо тях определят лихвите, които ще изискват.

Рамката във всеки от стълбовете ESG - Environmental, Social, and Governance, се разбира както следва:

E –Околната среда и опазване на природата от промените в климата, запазване на водите, ресурсите, осигуряване на ресурси за кръгова икономика и т.н.

S – Въздействие на социална среда и спазване човешки права, свързани с условията на труд, еднакви възможности, демократични принципи и т.н.

G – Управление и мениджмънт, свързано с ролята на ръководителите за устойчиво развитие, контрол и управление на риска, етика и борба с корупцията, подобряване на комуникациите с клиенти, доставчици и общество.

ESG отчетите от своя страна са инструмент, който предоставя комплексна информация за въздействието на компанията върху околната среда, обществото и начина, по който се управлява. Тук ще разгледаме какво представляват ESG отчетите, защо са от съществено значение и как компаниите трябва да ги изготвят.

ESG отчетите представляват **документ**, който съдържа информация за начина, по който дадена компания управлява своите екологични, социални и управленски аспекти. Те предоставят конкретни данни и метрики, показващи ангажимента на компанията към устойчивост и социална отговорност.

ESG отчетите са ключови за **инвеститорите**, тъй като предоставят важна информация за рисковете и възвращаемостта на инвестициите в дадена компания. Това позволява на инвеститорите да вземат информирани решения.

ESG отчетите са инструмент за вземане на информирани решения за **потребителите** при избора на продукти и услуги. Те могат да подкрепят компании, които спазват високи стандарти за устойчивост.

ESG отчетите са средство, чрез което **обществото** може да разбере как компанията влияе върху околната среда и социалното развитие. Те показват ангажимента на компанията към засегнатите общности.

Т. н. нефинансови отчети трябва да помогнат на задължените дружества да осмислят и променят техните действия и производствени планове с оглед полагане на грижи и средства за справяне с климатичните и екологични промени и да предприемат необходимите действия за устойчиво развитие в бъдеще.

Според изискванията на Директивата за устойчиво развитие – през 2025г. трябва да се подадът първите доклади по устойчивост за отчетната 2024 г. от всички задължени компании. Съобразно приетите промени за прагове на задължения през 2023г. от ЕК през 2025г. се добавят и големи компании покриващи поне две от приетите условия:

-имат над 250 служители;

-общата сума на баланса им е над 25 млн. евро;

-имат нетни приходи над 50 млн. евро.

От 2027 г. към компаниите, които задължително ще трябва да изготвят ESG отчети за 2026 г. ще се добавят и малки и средни предприятия, които могат да търгуват ценни книжа на регулиран пазар в ЕС, при положение, че отговарят на две от условията:

-имат над 10 служители;

-общата сума на баланса им е над 450 000 евро;

-нетният им оборот е над 900 000 евро.

3. ЗАВОЙ НА ЕС ОТНОСНО ESG

От началото на 2025г., Европейският съюз започна да обмисля вариант да намали обхвата на своите изисквания за отчитане на екологичните, социалните и управленските практики-ESG на компаниите, като Франция предложи нов набор от препоръки, целящи да ограничат Директивата за отчитане на корпоративната устойчивост (CSRD). Подобно бе и предложението на Германия, която призова изпълнителния орган на блока да ограничи обхвата на директивата. Това се случва в момент, когато нови данни сочат, че най-голямата икономика в Европа **се е свила за втора поредна година** през 2024 г., като много бизнес лидери и законодатели обвиняват регулациите за загубата на конкурентоспособност.

Макар да получи широка подкрепа през 2022 г., когато беше приета, сега Директивата за отчитане на корпоративната устойчивост –CSRD, предизвиква критики както от страна на политиците, така и от страна на бизнеса, тъй като крайните срокове за публикуване на първите доклади приближават.

CSRD е критикувана и извън ЕС, като законодателите в САЩ твърдят, че обхватът ѝ представлява свръхрегулация.

Миналата година бившият президент на Европейската централна банка Марио Драги посочи регулациите като основна причина за изоставането на Европа от САЩ по отношение на конкурентоспособността. В отговор председателят на Европейската комисия Урсула фон дер Лайен обеща да намали административната тежест при отчитането с до 35%.

ESG индексът не е панацея за обществата и бизнеса, според Д. Белева, специалист по устойчивост, и преди да започнем да отчитаме устойчивостта, трябва да я създадем. Необходими са данни и факти, с които да разполагаме предварително, като предизвикателствата са няколко.

На първо място са регулаторните и нормативни такива. Много хора ги смятат за твърде сложни и обвързващи, за да могат да бъдат приложени в бизнес средата. Факт е, че е необходимо да има знания, за да можеш да направиш отчитането и да преминеш към създаване на устойчивост.

Втората група предизвикателства са, разбира се, финансовите. Обучението на персонала и внедряването на нови технологии изискват разходи, които не всички компании могат да си позволят.

Затова ЕС преосмисли своята политика и предложи сериозни промени направи в регулациите на ESG за големи организации, като на 26. 02. 2025г. ЕК предложи програма или т.нар. "Омнибус" за редуциране на изискванията на ЕС свързани с изготвянето на доклади за корпоративна устойчивост (CSRD), приемането на

нова директива за проверка на корпоративната устойчивост (CSDDD), и условия за отчитане на въглеродните емисии (CBAM).

С това се цели преди всичко сериозно намаляване на административната тежест относно докладването и изготвянето на нефинансовите отчети, като се отлагат голяма част от ESG изискванията, които бяха в сила относно отчетите за 2024г. за големите корпорации.

Това вероятно е и следствие от не добрите геополитически и икономически отношения със САЩ, и на притесненията на водещи икономики за намалената конкурентоспособност, породена от свръх регулациите.

У нас посочената директива CSRD за устойчиво развитие, беше транспонирана през 2024г., но веднага бе отложена за прилагане с една година от НС.

Според новите предложения в „Омнибус“ се променят редица изисквания в Директивата за отчитане на корпоративната устойчивост - CSRD от 2022г. за нефинансово отчитане, като

- Отлагане за две години за големите предприятия, които не са докладвали и са от обществен интерес

- Малки и средни предприятия с листнати акции няма да публикуват доклад за устойчивост

- Ще се променят приетите вече нефинансови стандарти ECOY с което ще се изискват количествени данни, а качествените няма да се изискват

- Отпада необходимостта от прилагане на секторни стандарти.

Така вече много голям % от компаниите няма да изготвят изискваната досега нефинансова отчетност, в т.ч. и т.н. таксономия, като само предприятията с над 1000 служители и с нетен оборот над 450 млн. евро, ще трябва да изпълняват досегашните изисквания за докладване.

От това кога ЕС ще приеме предложенията на „Омнибус“ и кога ще бъдат транспонирани у нас, големите предприятия вероятно ще получат още една година отсрочка, а малките и средни предприятия с търгувани акции могат да публикуват ESG отчети само по тяхно желание, съобразно издадените в края на 2024г. доброволни стандарти за отчитане на нефинансова информация (VSME).

Засега само големи компании с над 1000 служители, 50 млн. евро оборот или 25 млн. евро балансова стойност на активите ще докладват задължително. Предложените промени освобождават и компаниите с нетен оборот под 450 млн. евро за докладване за таксономията.

С „Омнибуса“ се очертават две направления за промени, като

- първата промяна – „Stop the clock“ директивата - дава повече време за подготовка с отсрочката от две години.

- а втората – „Content“ директивата - е по всеобхватна и касае какво трябва да съдържат отчетите.

Вече има предположения, че първата ще се приеме бързо от ЕС, а втората вероятно ще бъде актуална за прилагане чак през 2027г.

Всъщност ЕК дава заден ход и за Зеления пакт и спестява €6,3 млрд. на бизнеса, като 80 % от предприятията в ЕС вече няма да бъдат задължени да разкриват дали нанасят щети на околната среда съгласно приетият от Европейската комисия пакет от предложения за опростяване на европейските регламенти, за засилване на конкурентоспособността и за по-голям капацитет на инвестициите. Според ЕК предложенията са стъпка към създаването на по-благоприятна бизнес среда, която да подпомогне предприятията в иновациите и създаването на качествени работни места, като се изтъква, че с намаляването на административната тежест, **ще спести на бизнеса над 6 милиарда евро**, но това представлява свиване на обхвата на главните европейски регламенти, свързани със Зеления пакт., на което остро реагират „Зелените депутати“ в Европейския парламент, които заявиха, че ЕК го е погребала.

На първо време ЕК предлага поправки на 4 ключови регламента от Зеления пакт. Те са следните:

- Директивата за отчитането на предприятията във връзка с устойчивостта, известна като CSRD;

- Директивата за корпоративната устойчивост и корпоративната надлежна проверка (CSDDD);

- Таксономията на ЕС върху устойчивите инвестиции;

- Въглеродният граничен данък.

Съгласно предложените промени прилагането на Директивата за отчитането на устойчивостта ще бъде забавено с две години.

По нея ще трябва да се отчетат само **компани с над 1000 служители и които имат или 50 милиона евро годишен оборот, или баланс в размер на 25 милиона евро**. Така броят на предприятията, които ще трябва да се отчетат, ще бъде намален от 50 000 годишно на 10 000, изтъква „Политико“.

Предложението **намалява наполовина броят на данните, които компаниите трябва да събират**. През 2026 г. трябва да започне и отслабването на специфичните за отделните сектори стандарти за отчитане.

Предложените от ЕК промени значително смекчават и Директивата за корпоративната устойчивост и корпоративната надлежна проверка, според която компаниите се отчетат за нарушаване на човешките права

и щетите на околната среда, които нанасят техните вериги за доставки. Предприятията **ще наблюдават само преките си доставчици – при това веднъж на 5 години**, а не всяка година, както е сега.

Таксономията ще стане доброволна за близо 85 на сто от предприятията. Това означава, че вече няма да бъде необходимо те да се отчитат дали се съобразяват със списъка на ЕС на икономическите дейности, смятани за „зелени“.

ЕК предлага и промяна на **Механизма за въглеродна корекция по границите**, известен като CBAM. Той няма да важи за близо 90 на сто от вносителите на стоки, подлежащи на въглероден граничен данък. Според Комисията тези стоки са причина само за 1 процент от внесените емисии. Брюксел обаче не предлага отлагане на прилагането на Механизма.

Според Комисията промените ще спестят на бизнеса 6,3 милиарда евро административни разходи. Същевременно те ще мобилизират допълнителни частни и публични инвестиции в размер на 50 милиарда евро.

Тук има и **други два интересни момента**, защото по-малко от месец след тези предложени промени, на 20.04.2025г., Клаус Шваб който е основател и председател от 1971г., на Световния икономически форум (СИФ) подаде оставка от поста си, както и встъпването в длъжност на новия-стар президент на САЩ, които изглеждат свързани с последните решения на ЕК.

Шваб успява през годините да привлече и спечели за идеите си много известни представители от политиката, бизнеса и обществото, с които формират редица глобални и индустриални програми.

За тези си „постижения“ същия понася множество критики за огромното и на моменти не контролирано влияние, което СИФ оказва върху лидерите от почти цял свят и особено за налаганите виждания и решения по много спорни въпроси, включително действия касаещи промените в климата, като позиционира „изменението на климата“ като глобален екзистенциален риск, наред с развитието на капитализма за богатите, видно и в книгата му „Капитализъм на заинтересованите“ от 2021г.

Световния икономически форум е в основата на инициативи и ревностен защитник за „многообразие, равнопоставеност и приобщаване (DEI)“ и ревностен проповедник за „равенството между половете“. Именно тези инициативи за DEI, не се приеха от новия американски президент и бяха едни от първите, които федералното правителство на САЩ реши да премахне.

СИФ, под ръководството на Шваб, позиционира „изменението на климата“ като глобален екзистенциален риск.

„Провалът на действията в областта на климата също така се счита за най-критичната заплаха за света както в средносрочен план (2-5 години), така и в дългосрочен план (5-10 години), с най-висок потенциал да нанесе сериозни щети на обществата, икономиките и планетата“, заяви организацията на своя уебсайт през 2022 г.

СИФ насърчава глобален консенсус, което е в контраст с национално ориентирания подход на настоящата администрация на САЩ.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ, или как ще се отразят промените на бизнеса в България?

През август 2024 г. бяха приети промени в Закона за счетоводството и Закона за независимия финансов одит (след промените Закон за независимия финансов одит и изразяването на сигурност по устойчивостта), с които беше въведена регулаторната рамка относно ESG - докладването. В края на февруари 2025 г. Народното събрание одобри промени относно първите отчетни периоди, като те бяха отложени с една година.

В този смисъл, **първият отчетен период за големите предприятия**, които са предприятия от **обществен интерес**, и за предприятия от обществен интерес, които са **предприятия майки**, е **2025 г.**, в случай че към 31 декември 2025 г. техният среден брой **служители е над 500 души**.

Въпреки това, законодателните промени в ESG-регулацията предстоят да бъдат разгледани от Европейския парламент и Европейския съвет. В случай че предложенията на ЕК бъдат приети, България ще следва да ги транспонира в националното ни законодателство. Това ще даде допълнително време на компаниите, за които възниква задължението за устойчиво отчитане, ефективно да се подготвят за новите регулаторни изисквания.

От друга страна, стесняването на обхвата на **CSRD директивата**, а оттам и на кръга на задължените субекти, ще облекчи значително административните задължения на бизнеса в България. Предложението за малките и средните предприятия от обществен интерес да отпадне задължението за публикуване на отчети за устойчивост ще доведе до намаляване на разходите за подготовка и докладване на нефинансова информация. Все пак, тези компании, които вече са инвестирали ресурси в прокарването и прилагането на ESG-политики, ще имат възможността доброволно да отчитат нефинансова информация.

Въпреки че предложените промени целят да намалят административната тежест за бизнеса, те могат да имат и негативно влияние върху амбициите на ЕС за зелен преход.

Освен това въпреки несъгласието на водещите банки относно намаляване на изискванията към бизнеса, относно ESG отчитането, според мен **в близките месеци ЕК ще направи още редица отстъпки в тази посока, продиктувани и от други проблеми в ЕС, като например увеличаване разходите за въоръжаване!!!**

ЛИТЕРАТУРА

Йосифова, Д. (2022). Отчитане на корпоративната устойчивост, развитие, предизвикателства и стандартизация в ЕС, Годишник ИДЕС.

Йосифова, Д. (2022). Новата комплексна рамка на ЕС при отчитане на ESG и корпоративната устойчивост след 2023 година, III-та Научна конференция с международно участие „Устойчиво развитие на транспортните системи '22”, ВТУ „Т. Каблешков, м. юли 2022.

Кьосева Н. (2014). Въведение в екологичното и социално счетоводство.

Кьосева Н. (2017). (НБУ), Балдарели, М.Г. (Университет Болоня), Балдо, М.Д. (Университет Урбино). Environmental Accounting and Reporting. Theory and Practice (Springer).

Кьосева, Н. (2016). (НБУ) под научната редакция на Анджело Презенца- Geopolitics and Strategic Management in the Global Economy (IGI Global).

Стоянов, А. (2023). Бизнес комбинациите ,отчетени съгласно новата корпоративна реалност –ESG отчетността.

Стефанова, М. (2023). Отчитане устойчивостта на предприятията – екологични, социални и управленски ESG аспекти.

Станева, Ив. (2022). ESG стратегии за устойчиво развитие в българските бизнес организации – годишен алманах научни изследвания СА Свищов.

ESG – отчети. (2024). Приоритет за финансови екипи-наръчник-Електронна книга –<https://payhawk.com>

Gray, R. (2000). Social and Environmental Accounting and Reporting. From Ridicule to Revolution.

Visser, W. (2022). Thriving: The breakthrough movement to regenerate nature, society and the economy.

<https://www.kreston.com/bg>

<https://redlink.bg>

<https://money.bg>

<https://www.bloombergtv.bg>

<https://www.economic.bg>

<https://www.tbmagazine.net>

<https://progressive.bg/>